

7η ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΕΚΠΟΜΠΗ «Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή»

τοῦ Τομέα Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀ.Θ.Σ. Βόλου.
στὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ στὴν ΟΡ.ΜΑ. τῆς Ἰ.Μ.Δημητριάδου
Ἐπιμέλεια: ΚΩΝ/ΝΟΣ ΧΑΡΙΛ. ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

ΘΕΜΑ ΕΚΠΟΜΠΗΣ: Ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη ὡς μέσον κατηχήσεως

Σάββατο, 14 Φεβρουαρίου 2015

ΣΗΜΑ ΕΝΑΡΞΕΩΣ - ΤΕΛΟΥΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ	«Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή» (Ὅσιον Ἐφραὴμ τοῦ Σύρου, Περὶ Ψαλμοῦ [De psalmo])
ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ	Ἄγιογραφικὲς καὶ Πατερικὲς Θεολογήσεις γιὰ τὴν Ἱερὰ Ψαλμωδία.
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΠΟΜΠΗΣ	Μία παραγωγή τοῦ Τομέα Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου.
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΠΟΜΠΗΣ	Παρουσιάζει ὁ Διευθυντὴς τοῦ Τομέα Κων/νος Καραγκούνης, Ἐπίκουρος Καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.
ΣΥΜΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	Συμπαρουσίαση: Ἀριάδνη Τσαλούχου, Ψυχολόγος.

Α' ΜΕΡΟΣ

1. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 7.

ΠΡΟΦΩΝΗΣΗ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, χαίρετε! **Γειά σας.**

Κάθε ἐβδομάδα, αὐτὴν τὴν ἡμέρα καὶ ὥρα ἀκοῦτε τὴν ἐκπομπή, «Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή», ἀφιερωμένη στὴν Ἱερὰ Ψαλμωδία τῆς Ὁρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Μπορεῖτε νὰ ἀφήνετε τὰ μηνύματά σας, πὺς παρατηρήσεις ἢ πὺς ἀπορίες σας, στὸ τηλεφωνικὸ κέντρο τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, καλῶντας τὸν ἀριθμὸ 210-7298222, ἀπὸ πὺς 7 τὸ πρωὶ ἕως πὺς 8 τὸ βράδυ ἢ, ἀκόμη, μπορεῖτε νὰ καλεῖτε τὸ τηλέφωνο 6947774647 τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς ἐκπομπῆς.

Ἐπίσης, μπορεῖτε νὰ μᾶς στέλνετε προσωπικοὺς σας δίσκους ἢ ἠχογραφήσεις σας Ψαλτικῆς, πὺς ὁποῖες εὐχαρίστως θὰ παίζουμε στὴν ἐκπομπή μας. Τὸ ὑλικό σας αὐτὸ μπορεῖτε νὰ μᾶς τὸ στέλνετε μαζὶ μὲ τὰ στοιχεῖά σας καὶ ἕνα σύντομο βιογραφικό σας, εἴτε ταχυδρομικῶς στὴ διεύθυνσή μας **Ἀμοργοῦ 6B, Τ.Κ. 38500, Βόλος**, εἴτε ψηφιακῶς στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση τοῦ Τομέα Ψαλτικῆς, **tomeaspsaltikis**, μίᾶ λέξη, ὅπως ἀκούγεται, **@acadimia.org**, ὅλα τὰ γράμματα μὲ μικροὺς λατινικοὺς χαρακτήρες.

Στὴ σημερινὴ ἐκπομπή, κατὰ πὺς μουσικὲς γέφυρες, θὰ ἀκούσουμε ἐκλεκτὲς ψαλτικὲς «ἀπὸ Χοροῦ» ἑρμηνεῖες, ὅπως πὺς ἔψαλε Χορὸς Ψαλτῶν ὑπὸ τὴν Χορορχία τοῦ ἀείμνηστου Ἀρχοντος Πρωτοψάλτου τῆς Μ.Χ.Ε. Θρασύβουλου Στανίτσα, σπὺς Βρυξέλλες τὸ ἔτος 1977. Πρόκειται γιὰ μίᾶ μνημειώδη ἠχογράφηση μὲ ἐξαιρετικὲς, πραγματικὰ, ἐκτελέσεις.

2. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 1.

Άγαπητοί άκροατές, θέμα τής σημερινής μας έκπομπής, για το οποίο και άλλοτε κάναμε λόγο άκροθιγώς, είναι ή Ψαλμωδία και ή Ψαλτική Τέχνη ως μέσον ορθοδόξου κατηχήσεως.

Κατά τους τελευταίους χρόνους έχει έγερθή πολυς και έντονος προβληματισμός σχετικώς με τις δυσκολίες, που παρατηρούνται στο κατηχητικό έργο τής Έκκλησίας, κυρίως το νεανικό. Τα αίτια αούτης τής πανθομολογουμένης κρίσεως δέν είναι του παρόντος να αναλυθούν. Σαφώς, «ό άρχων του σκότους του αιώνος τούτου» με τα πολυποίκιλα όργανά του χαίρει με τα κακίας στην παρεμπόδιση του φωτισμού και έκκλησιασμού των ανθρώπων. Όμως, ή σημερινή αδυναμία τής Έκκλησίας να έμπνεύση και να άγρεύση ψυχές, δέν είναι αδυναμία του Θείου Λόγου, αλλά ήμών των ύπηρετούντων τον Θεϊόν Λόγον, διότι «ή των πολλών άγάπη έψύζη». Αδυνατούμε ή άδιαφορούμε, να έναρμονίσουμε τις σύγχρονες ανάγκες των νέων με την Πατερική λατρευτική παράδοση, διότι έμείς πρώτοι έγκαταλείψαμε εκείνη την παράδοση, προσδίδοντάς της την αμαύρωση ως πεπαλαιωμένης, παρωχημένης και άχρήστου. Όστε, πλέον, κατά τον π. Γεώργιο Μεταλληνό, άκολουθούμε τακτικές, που θυμίζουν "διπλωματικές" έπινοήσεις, οι όποίες άντι να διασώσουν τον "κόσμον" στην Έκκλησία, έσωματώνουν την Έκκλησία στον "κόσμον". «Σημασίαν όμως ιδιαίτεραν έχει ο τρόπος ενεργείας των ί. Πατέρων έφ' όλων των ζητημάτων... (γράφει ο π. Μεταλληνός). Έζων ούτοι, "καθ' ύπερβολήν" μάλιστα, την άγωνίαν τής έπιστροφής των έκτος τής Έκκλησίας και έμόχθουν προς οικείωσιν ύπο του "κόσμου" τής "χριστοζωής". Μετά φόβου δέ και τρόμου πολλού έμερίμων διά την είσοδον εις την Ποίμνην του Χριστού και άλλων προβάτων. Ποτέ όμως δέν έπραττον τούτο έπι θυσία τής παραδεδωμένης πίστεως... Μία τοιαύτη τακτική είναι μόνον των ήμερών μας "διπλωματική" έπινοήσις. Οι ί. Πατέρες ή θα άδήγουν τον έκτος τής Έκκλησίας άνθρωπον εις την Άλήθειαν ή όχι, έχοντες ως πρότυπον εις τούτο αυτον τον Κύριον, "Οστις δέν έδίστασε χάριν αούτης τής άληθείας να έρωτήση και τους μόνους άπομείναντας πλησίον Του Μαθητάς: "μη και ύμεις θέλετε ύπάγειν;" (Ιωάνν. 6, 67). Προετίμων να θρηνούν βλέποντες ψυχάς έκτος τής σωστικής περιοχής τής Έκκλησίας, ή να εισέλθουν αούται εις την Έκκλησίαν τυπικώς, διά να έξακολουθούν να ζούν εν τή πλάνη των. Διότι έπίστευον, ότι, όταν ή πλάνη μένη έκτος τής Έκκλησίας, θα είναι αούτη ή Κιβωτός τής σωτηρίας διά τους εν τή πλάνη. Αν όμως ή πλάνη εισέλθη και έντος τής Έκκλησίας, τδ δέ τής Έκκλησίας φώς γίνη ύπο των ανθρώπων σκότος, "τότε τδ σκότος πόσον;". Αν σήμεραν ήμεις αναγκαζώμεθα να χαλαρώνωμεν τους θεσμούς και τας αρχάς μας, δήθεν διά να προσελκύσωμεν ευκολώτερον τους έτεροδόξους ή την νεολαίαν, σημαίνει, ότι άγνοούμεν ή λησμονούμεν την πραγματικήν έννοιαν τής Έκκλησίας, την όποιαν θεωρούμεν, έλαφρά τή καρδιά, ως εν Σωματείον ή Σύλλογον, του όποιού τδ Κατασταπικόν δέχεται προσθαφαιρέσεις άρθρων και τροποποιήσεις άγνοούμεν δέ τον θησαυρόν τής Πίστεως και πρό πάντων την ουσίαν της, ήτις είναι ή άλήθεια. Αλλοίμονον δέ αν χάσωμεν την άπόλυτον πεποίθησίν μας περι' του τελευταίου τούτου.»¹ Έπομένως, ή Πατερική παράδοση γι' αούτο είναι ώφέλιμη, διότι βαδίζει τη μέση όδδ και άκολουθεϊ τδ μέτρον, ώστε να είναι πάντοτε επίκαιρη και προσαρμοζόμενη στις ιδιαιτερότητες του κάθε προσώπου και στις έπιταγές τής κάθε έποχής, χωρίς να αλλοιώνεται ή ουσία και ο χαρακτήρας αούτης.

3. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 5.

¹ Γεωργίου Μεταλληνού, Άρμόνιον και Όρθόδοξος Πνευματικότητα (Το πρόβλημα τής χρήσεως μουσικων οργάνων εν τή έκκλησιαστική Λατρεία), Αθήναι 1970, σελ. 29-30.

Στην εποχή μας, αγαπητοί φίλοι, εποχή ανυπερβλήτων πνευματικών δυσκολιών και εντόνων προβληματισμών ἐπὶ τοῦ τεραστίου σημασίας γιὰ τὴν Ἐκκλησία κεφαλαίου τῆς κατηχήσεως, μετὰ θλίψεως διαπιστώνει κανεὶς, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐκσυγχρονίζονται τὰ μέσα καὶ οἱ δράσεις ἀσκήσεως τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ τὰ παραδοσιακῶς προσοδοφόρα μέσα, ὅπως ἡ Ψαλμική Τέχνη, δὲν ἀξιοποιοῦνται ἢ μᾶλλον ἔχουν ἀγνοηθῆ παντελῶς ἀπὸ τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν ὑπευθύνων γιὰ τὴν ἐνοριακὴ κατηχητικὴ δραστηριότητα. **Καὶ ὅμως, καὶ μόνον ἡ ἀπλή συμμετοχὴ στὰ λατρευτικὰ δρώμενα καὶ -ἐπὶ τοῦ θέματος, στὰ ἱεροψαλμικά- εἶναι ἰκανὴ νὰ φέρῃ τεραστίους καρποὺς κατηχήσεως ἐπὶ τῶν συμμετεχόντων.** Δὲν εἶναι ἄλλωστε τυχαῖο, ὅτι οἱ πρωτοχριστιανικὲς αἵρέσεις ἀντελήφθησαν τὴν τεραστίαν ἐλκτικὴ δύναμη τῆς μουσικῆς καὶ πρῶτες τὴν μετεχειρίσθησαν ὡς βασικὸ προσηλυτιστικὸ μέσον.

4. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 5α/1.

Σήμερα δὲ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία καὶ οἱ λοιπὲς προτεσταντικὲς ομάδες δίδουν μεγίστη σημασία στὴν καλλιτεχνικὴ ἐπένδυση τῆς λατρείας τους καὶ θεωροῦν τὴν μουσικὴ ὡς ἱεραποστολικὸ ἐργαλεῖο. Τὶς ἀπόψεις αὐτὲς διατυπώνει ὁ Η.Ηυκε μὲ ἰδιαιτέρως κατηγορηματικὸ τρόπο². «Ἡ θρησκευτικὴ μουσικὴ προσλήφθηκε πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλο ὅπως ἦταν στὴν ὑπηρεσία τοῦ λειτουργικοῦ κειμένου. Ὅτι τὸ ψαλλόμενον κείμενον συμφωνοῦσε μὲ τὰ λειτουργικὰ παραγγέλματα, ἦταν ἡ πρώτη ἀνάγκη σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὅλα τ' ἄλλα ἦταν δευτερεύοντα. Ἡ θρησκευτικὴ μουσικὴ ἔπρεπε νὰ ἐπιτρέπει τὴν κατανόηση τοῦ κειμένου, νὰ ἀπέχει ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ἄσημα, νὰ βοηθᾷ τὴν κατάνυξη τῆς καρδιάς, νὰ εἶναι στόλισμα τῆς λατρείας. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο σημεῖο παίζει κυρίως ἕνα ρόλο στὴν ἀντιμεταρρύθμιση. Τὸ καθήκον τῆς θρησκευτικῆς μουσικῆς εἶναι νὰ κάνει τὴν λατρεία ἐλκυστικὴ, νὰ τραβᾷ κόσμον. Χάρις στὴν ἀρετὴ τῆς θρησκευτικῆς μουσικῆς ἡ λατρεία πρέπει νὰ γίνῃ ἕνα ὄργανο ἱεραποστολικό.»³

Ἐξ ἄλλου, στὸ κείμενον τῶν "Διατάξεων περὶ Θείας Λατρείας" τῆς Β' Βατικανέου Συνόδου τῶν ρωμαιοκαθολικῶν διατυπώνονται οἱ ἐξῆς προτροπές: «Πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῶν πιστῶν, ἃς ἐνθαρρυνθοῦν αἱ ἐκφωνήσεις τοῦ λαοῦ, αἱ ἀπαντήσεις, αἱ ψαλμωδία, τὰ ἀντίφωνα καὶ οἱ ὕμνοι, ὡς καὶ αἱ πράξεις, ἢτοι αἱ κινήσεις καὶ αἱ στάσεις τοῦ σώματος.»⁴ Καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: «Ἐξ ὁδοῦ μεγάλη σημασία εἰς τὴν μουσικὴν διδασκαλίαν καὶ πράξιν εἰς τὰς ἱερατικὰς σχολὰς, τοὺς οἴκους τῶν δοκίμων καὶ τὰ σπουδαστήρια τῶν μοναχῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὡς καὶ τὰ ἄλλα Καθολικὰ Ἰδρύματα καὶ σχολεῖα. Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τῆς ἐκπαιδεύσεως ταύτης, ἃς καταρτίζονται ἐπιμελῶς οἱ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς προοριζόμενοι καθηγηταί. Συνιστᾶται προσέτι ὅπως, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἰδρύνωνται ἀνώτεροι σχολαὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἐξ ὁδοῦ ἀληθῆς λειτουργικῆς μόρφωσης εἰς τοὺς μελοποιούς καὶ τοὺς ψάλτας, πρὸ πάντων δὲ τοὺς παῖδας.»⁵

² Γιὰ τὸ ζήτημα τῆς εἰσαγωγῆς τῆς μουσικῆς στὴν ὀρθόδοξο λατρεία ὡς ἄμυνα ἔναντι τῆς προσηλυτιστικῆς δράσεως τῶν αἰρετικῶν βλ. Κων. Χαριλ. Καραγκούνη, *Ἡ καταγωγή τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς*, Βόλος 1995, ἔκδοσις τοῦ Συλλόγου "Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε. Παναγιώτης Ἀχειλᾶς".

³ Δημοσίευμα τοῦ Η.Ηυκε στο περιοδικὸν "La maison Dieu", 108, σελ. 13-14. Ἡ πληροφορία παρὰ Ἄντ. Ἀλυγιζάκη, *Ἡ Λειτουργικὴ Μουσικὴ κατὰ τὸ Μέγα Βασίλειον*, σελ. 266.

⁴ *Διάταξις περὶ Θείας Λατρείας*, Typis Polyglottis Vaticanis 1968, κεφάλαιον Α', ἐνότητις Β', παράγραφος 30, σελ. 17.

⁵ Ὁ.π., κεφάλαιον Στ', παράγραφος 115, σελ. 44.

‘Όλα αὐτὰ τὰ προσέχουν, λοιπόν, οἱ ρωμαιοκαθολικοί, ἀλλά, δυστυχῶς, ἡ Ὁρθόδοξη Ἀνατολική Ἐκκλησία δείχνει νὰ τὰ ἔχει ἀφήσει σὲ δεύτερη μοῖρα.

5. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 5α/2.

Ἡ ὀρθόδοξη κατήχηση μέσω τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης εἶναι μία εὐκόλη, σχεπικῶς, ὑπόθεση, ἢ ὅποια μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθῆ πρὸς διάφορες κατευθύνσεις (κατηχητικὲς ομάδες, ἐκκλησίασμα) καὶ νὰ ἀφορᾷ σὲ ὀλόκληρο τὴν λατρευτικὴ πράξη. **Εἰδικῶς, ὅμως, γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία τὰ πράγματα εἶναι προσφορώτερα, λόγω τοῦ χρόνου τελέσεώς της. Τὴν παρακολουθεῖ μεγαλύτερο μέρος τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι -γιὰ πρακτικοὺς λόγους- ἀδυνατοῦν νὰ παρευρίσκωνται στοὺς ἀπογευματινοὺς Ἑσπερινοὺς ἢ στοὺς πολὺ πρωϊνοὺς Ὁρθοὺς.** Ἐξ ἄλλου, ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ἐφικτὸ νὰ τελεσθῆ καὶ αὐτόνομα ὅποιαδήποτε ὥρα τῆς ἡμέρας μὲ μεγαλύτερες πιθανότητες προσέλευσης τῶν πιστῶν.

Στὸ δεύτερο μέρος τῆς ἐκπομπῆς μας θὰ δοῦμε, πῶς μπορεῖ ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς κατηχητικὸ μέσον σπὺς νεανικὲς κατηχητικὲς ομάδες καὶ στὸ μεγαλύτερης ἡλικίας ἐκκλησίασμα τῶν ἱερῶν μας Ἀκολουθιῶν.

6. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 13.

Β' ΜΕΡΟΣ

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, ἀκοῦτε τὴν ἐκπομπή, «Ψαλμὸς, Ἐκκλησίας Φωνή», μὲ τὸν Κωνσταντῖνο Καραγκούνη καὶ τὴν Ἀριάδνη Τσαλούχου.

Στὴ σημερινή μας ἐκπομπή προσπαθοῦμε νὰ σχολιάσουμε ἀκροθιγῶς τὸ μέγα ζήτημα τῆς μεταχείρισης τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης στὸ κατηχητικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μας. Βεβαίως, οἱ εἰδικοί σὲ ζητήματα κατηχήσεως Πατέρες καὶ θεολόγοι θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς ποῦν πολλὰ περισσότερα ἀπὸ τοῦ θέματος. Ἐμεῖς, σήμερα, ὅσα φωτίζει ὁ Κύριος νὰ ποῦμε καὶ ὅσα βάζει στὸ στόμα μας ἔχουν χαρακτήρα προτρεπτικό. Προσπαθοῦμε νὰ ποῦμε δυὸ πράγματα, γιὰτὶ καὶ πῶς ἡ Ψαλμωδία μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ ὡς μέσο κατηχήσεως.

7. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 5β.

- Ἡ Ψαλτικὴ σπὺς νεανικὲς κατηχητικὲς ομάδες.

Ἄς δοῦμε, λοιπόν, ἀγαπητοὶ φίλοι τῆς ἐκπομπῆς μας, πῶς μπορεῖ ἡ Ψαλτικὴ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς κατηχητικὸ μέσο σπὺς νεανικὲς κατηχητικὲς ομάδες.

Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα γιὰ τὰ μικρὰ καὶ νεαρά, κυρίως, μέλη τῶν χριστιανικῶν ομάδων, ἢ ἐπαφὴ μὲ τὸ τελετουργικὸ, τὴν ὕμνογραφία καὶ τὴν μουσικὴ τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, ἰδίως τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἀντὶ ἄλλης ἀνιαρᾶς καὶ παρωχημένης, ἀστείας πολλὲς φορὲς γιὰ τὰ σύγχρονα δεδομένα, μουσικῆς ἐπιλογῆς, ἢ ἐμπειρικῆ ἐκμάθηση ὕμνων τῆς Θείας Λειτουργίας στοὺς νέους τῶν κατηχητικῶν ἔχει ἀποδειχθῆ πρακτικῶς ὠφέλιμος καὶ καρποφόρος. **Πέραν τοῦ ὅτι κεντρίζει τὸ ἐνδιαφέρον τους κατὰ τὴ διάρκεια τῆς παρουσίας τους σπὺς νεανικὲς συντροφίες, προσφέρει πολλαπλὲς ἐμπειρίες, ὅταν τὰ μέλη αὐτῶν τῶν ομάδων εὐρεθοῦν στὴν Θεία Λειτουργία καὶ ἀκούσουν γνώριμους σὲ αὐτὰ ὕμνους, ποὺ θὰ τραβήξουν τὴν προσοχή τους καὶ**

θὰ περιποιηθοῦν τὴν ἀκοή τους. Ἐκριζώνεται ἔτσι ἡ ἀνοία καὶ ἡ ραθυμία, ποὺ ἐπέρχονται, ὅταν ἀπλῶς παρίστανται στὸν ναό, χωρὶς νὰ κατανοοῦν ἢ νὰ συμμετέχουν στὰ τελούμενα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἡ ἀπλή ἔστω γνώση τῶν ὕμνων κατηχεῖ. Διδάσκει στοὺς κατηχουμένους τόσα ὅσα ἀδυνατεῖ νὰ διδάξῃ ὁ ἀνειδίκευτος καὶ πολλάκις προχειρῶς προετοιμασμένος κατηχητής. Καί, νὰ ποῦμε κάτι ἀκόμη; Μὲ αὐτὸν τὸ τρόπο, μπορεῖ ἡ ἱερὰ Ψαλμωδία νὰ καταλάβει λίγο τόπο στὸ μυαλό καὶ στὸ ὑποσυνείδητο τῶν νέων μας, καὶ μαζὶ μὲ τὴν Ψαλμωδία ὁ Χριστὸς, ἐκεῖ ὅπου ἡ κακῆς ποιότητος καὶ περιεχομένου μουσικῆ τῆς περιρέουσας «κοσμικῆς» ἀτμόσφαιρας τῆς ἐποχῆς μας ἀφήνει τὰ τόσο ἐπικίνδυνα ἀντίθετα κατακάθια της. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε δὲ καὶ ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ Ὅσιος Ἐφραίμ ὁ Σῦρος, τὸ ὁποῖο ἔχουμε ἀναφέρει, πάλι, σὲ προηγούμενη ἐκπομπή μας: Ὅπου Ψαλμὸς καὶ Ψαλμωδία, ἀπὸ ἐκεῖ φυγαδεύονται οἱ δαίμονες.

8. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 3α/β.

• Ἡ Ψαλμική στὸ ἐκκλησίασμα.

Τὰ ὠφέλη τῆς ἐπαφῆς τῶν νεανικῶν κατηχητικῶν ομάδων μὲ τὴν ἱερὰ Ψαλμωδία, τὰ ὁποῖα ἀναφέραμε νωρίτερα, (δηλαδή, ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ Θεία Λατρεία, προσοχή, καταπολέμηση τῆς ραθυμίας καὶ τῆς ἀκηδείας, ἔμμεση πλὴν ἀποτελεσματικὴ κατήχηση κ.λπ.), θὰ εἶναι ὅμοια γιὰ τὸ ἐκκλησίασμα (δηλαδή, γιὰ τοὺς μεγάλους ἡλικιακῶς πιστούς), ἐὰν αὐτὸ προτραπῇ νὰ συμψάλλῃ ὀρισμένους ὕμνους τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ κυρίως νὰ συμμετάσχη στὶς ἀποκρίσεις τοῦ Χοροῦ πρὸς τὶς ἐκφωνήσεις τῶν ἱερέων⁶. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἔχουμε κάνει ἐκτενῆ λόγο σὲ προηγούμενη ἐκπομπή μας. Βεβαίως, στὴν προκειμένη περίπτωση θὰ ὑπάρξῃ ὁ γνωστὸς ἀντίλογος, ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ μὲν Μυστήριον κινδυνεύει μὲ ἐκφυλισμό, ὁ δὲ ναὸς νὰ ἐκπέσῃ σὲ θέατρο ἀταξίας καὶ ἀποδιοργανώσεως⁷. Ὅμως, θεωροῦμε ὅτι μὲ ἀρίστη συνεργασία κληρικῶν καὶ ἱεροψαλτῶν, μὲ ὑπομονετικὴ ἐν ἀγάπῃ παιδαγωγία τοῦ λαοῦ καὶ διακριτικὴ μεταχείριση τῶν καταστάσεων ἀνὰ περίσταση, ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου θὰ θαυματουργήσῃ καὶ θὰ μετατρέψῃ τὸ ἀπαθὲς ἐκκλησίασμα σὲ ἐνεργὸ κοινότητα, τοὺς δὲ ραθύμους καὶ ἐκ συνηθείας παρευρισκομένους στὸν ναὸ πιστούς, σὲ ἀδιαλείπτως προσευχόμενα, ψάλλοντα καὶ λατρεύοντα τὸν Θεὸν Χερουβεὶμ, κατὰ τὴν μυστικὴ εἰκόνιση, ποὺ μαρτυρεῖται στὸν Χερουβικὸ ὕμνο. Δὲν εἶναι μάταιο, νὰ διδασκώμεθα ἀπὸ τὴν εὐαισθησία ποὺ δεικνύει ἐπὶ τοῦ θέματος ἡ **δυτικὴ ἐκκλησία**: «Ἡ Ἐκκλησία συνεπῶς ἀποβλέπει μετὰ ζήλου εἰς τὸ νὰ μὴ παρίστανται οἱ πιστοὶ τοῦ Κυρίου ὡς ξένοι καὶ ὡς βουβοὶ ἀκροαταὶ εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο τῆς πίστεως, ἀλλά, κατανοοῦντες καλῶς τοῦτο διὰ τῶν τελετουργιῶν καὶ τῶν προσευχῶν, νὰ συμμετέχουν συνειδητῶς, εὐλαβῶς καὶ ἐνεργῶς εἰς τὴν ἱεράν ταύτην πράξιν...»⁸ Ὑπενθυμίζουμε καὶ πάλι τὴν φράση, «τὸ καθῆκον τῆς θρησκευτικῆς μουσικῆς εἶναι νὰ κάνει τὴν Λατρεία ἐλκυστικὴ, νὰ τραβάει κόσμον», ἀπὸ τὸ δημοστέυμα τοῦ Η. Νικκε στο περιοδικό "La maison Dieu"⁹. Μέσα,

⁶ Πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀποψη τοῦ Ἄντ. Ἀλυγζάκη (Ἡ Λειτουργικὴ Μουσικὴ κατὰ τὸ Μέγα Βασίλειον, σελ. 266), κατὰ τὸν ὁποῖο «ἡ βυζαντινὴ μεγαλοπρέπεια τῆς Θείας Λατρίας, ὅπως τὴν ἐπικαλοῦνται ἀκόμη καὶ σήμερον, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ μίαν τέλεια διάσπαση τῆς λαϊκῆς βάσεως τῆς λειτουργικῆς πράξεως τῆς Ἀνατολῆς ἢ μίαν ἀκραία κοσμικοποίησίν της».

⁷ Στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας συνυπάρχουν πάντοτε τὰ συντηρητικὰ καὶ τὰ προοδευτικὰ στοιχεῖα, ὅμως αὐτὴ ἡ ἀναπόφευκτος κατάστασις εἶναι πολλὰς φορὲς καρποφόρα.

⁸ Διάταξις περὶ Θείας Λατρίας, ὁ.π., σελ. 23.

⁹ Βλ. ὑποσημείωσις 10 τῆς παρουσίας ἐργασίας.

λοιπόν, από διαδικασίες εξοικειώσεως τῶν κατηχουμένων καὶ τοῦ ἐκκλησιάσματος μὲ τὰ λατρευτικὰ δρώμενα θὰ προκύψουν ἀρκετοί, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐνθαρρυνθοῦν νὰ γνωρίσουν βαθύτερα τὴν Ψαλμική Τέχνη καὶ νὰ ἐπανδρώσουν τὰ ἱεροψαλμικά ἀναλόγια, δημιουργώντας τὸ εὐκτέον, τοὺς ἀπολύτως ἀπαραιτήτους γιὰ τὴν λατρευτικὴ τάξη Χοροῦς Ψαλτῶν.

9. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 3γ.

- **Κατήχηση μέσω τῆς Ὑμνογραφίας**

Ἡ κατήχηση τοῦ ἐκκλησιάσματος μέσω τῆς Ψαλμικῆς Τέχνης, εἶναι αὐτονόητο ὅτι πραγματώνεται διὰ τῆς ὑψίστης αἰσθητικῆς καὶ τῆς ἀνυπερβλήτου παιδαγωγικῆς δυνάμεως τῆς ὀρθόδοξου Ὑμνογραφίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας συγκεφαλαιώνεται ἅπασα ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας. *Ὁ μουσικολόγος καθηγητὴς Ἀντώνιος Ἀλυγιζάκης γράφει χαρακτηριστικῶς ὅτι «ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ψαλμωδία τῆς χριστιανικῆς τελετῆς ὑπηρετεῖ ἓνα ψηλὸ διακόνημα, τὴν ἴδια τὴν θεολογία.»*¹⁰ Ἄρα, ἡ ἐπαφή μὲ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ εἶναι σχέση μὲ τὴν ἑλληνικὴ Ὑμνογραφία, σπουδὴ στὴν ὀρθόδοξο θεολογία καὶ συνεπῶς ἔμμεση, ἀλλὰ οὐσιαστικὴ, κατήχηση τῶν πιστῶν.

- **Ἡ κατήχηση ὡς ἀπόκτηση γνώσεως**

Ἡ κατήχηση αὐτὴ θὰ ὀδηγήσῃ στὴν ἀπόκτηση γνώσεως γιὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ Κυριακοῦ κηρύγματος, ὅπως αὐτὸ κατεγράφη καὶ ἀποτυπώνεται στὴν Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ καὶ γνώση γιὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ διατυπώθηκε καὶ παραδόθηκε ὑπὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν Ἁγίων Πατέρων ὡς ἱερά καὶ σωτηριώδης παράδοση τῆς θεολογίας. *Τέλος, ἡ διὰ τῆς Ψαλμικῆς Τέχνης κατήχηση ἀποτελεῖ θαυμάσια εὐκαιρία μυσήσεως στὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ποὺ διαμορφώνουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση τῆς ὀρθόδοξης λατρευτικῆς ζωῆς, ὅπως εἶναι ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ ἄλλα.*

10. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 14.

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ὀλοκληρώσουμε καὶ τὴ σημερινή μας ἐκπομπή μὲ μίαν τελευταία παρατήρηση:

Σκοπὸς τῆς Θείας Λατρείας εἶναι ἡ σωτηρία τῶν πιστῶν, γι' αὐτὸ καὶ συμμετέχουμε ὅλοι, κλῆρος καὶ λαός, ἱερεῖς καὶ ψάλτες καὶ ἐκκλησίασμα. Ἡ σωτηρία μας ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν καθημερινή, τὴν αἰώνιο ἐπανάληψη τῆς Σταυρικῆς Θυσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μέσω τοῦ αἰώνιως ἐπαναλαμβανομένου Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ Ψαλμικὴ Τέχνη μπορεῖ νὰ χειραγωγεῖ τοὺς πιστοὺς πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ, νὰ ψυχαγωγεῖ, νὰ κατηχεῖ, νὰ διδάσκει καὶ νὰ παιδαγωγεῖ μὲ τὸν καλλίτερο δυνατὸ τρόπο. *Γι' αὐτὸ ἡ Ψαλμικὴ Τέχνη θὰ πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ θεμελιώδες στοιχεῖο κατηχήσεως σπὺς χριστιανικὲς ομάδες (κατηχητικὰ σχολεῖα), ὥστε ἀπὸ αὐτὲς νὰ τροφοδοτηθοῦν τὰ ἱεροψαλμικά ἀναλόγια τῶν ἱερῶν μας Ναῶν μὲ παιδιὰ καὶ νέους, νὰ γεμίσουν μὲ πολυμελεῖς Χοροὺς ψαλτῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ ψάλλουν γιὰ τὴν δόξα τοῦ Ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τὸν καταρτισμὸ τῆς Ἐκκλησίας Του, ἀκολουθώντας αὐτὴν στὴν ἐσχατολογικὴ της πορεία.*

¹⁰ Ἄντ. Ἀλυγιζάκης, *Ἡ Λειτουργικὴ Μουσικὴ κατὰ τὸ Μέγα Βασίλειο*, σελ. 263.

Ἄλλά, σὲ αὐτὸ τὸ θέμα μὲ τίτλο, «ἡ ἱερὰ Ψαλμωδία συνοδοιποροῦσα στὴν ἐσχατολογικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας», θὰ εἶναι ἀφιερωμένη ἢ ἐπόμενη ἐκπομπή μας. Ἔχουμε, τότε νὰ ποῦμε πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα.

11. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, Νο 9α.

ΑΠΟΦΩΝΗΣΗ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, ἀκούσατε τὴν ἐκπομπή, «Ψαλμός, Ἐκκλησίας Φωνή», μὲ τὸν **Κωνσταντῖνο Καραγκούνη** καὶ τὴν **Ἀριάδνη Τσαλούχου**.

Στὴ σημερινὴ ἐκπομπή, κατὰ πῖς μουσικὲς γέφυρες, ἀκούσαμε ἐκλεκτὲς ψαλτικὲς «ἀπὸ Χοροῦ» ἐρμηνεῖες, ὅπως πῖς ἔψαλε Χορὸς Ψαλτῶν ὑπὸ τὴν Χοραρχία τοῦ ἀείμνηστου Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου τῆς Μ.Χ.Ἐ. Θρασύβουλου Στανίτσα, σπῖς Βρυξέλλες τὸ ἔτος 1977. Ἀκούσαμε μίαν μνημειώδη ἠχογράφηση μὲ ἐξαιρετικὲς, πραγματικὰ, ἐκτελέσεις ἐπιλεγμένων μελῶν.

Ἀγαπητοὶ ἀκροατές, ὑπενθυμίζουμε, ὅτι μπορεῖτε νὰ ἀφήνετε τὰ μηνύματά σας, πῖς παρατηρήσεις ἢ πῖς ἀπορίες σας, στὸ τηλεφωνικὸ κέντρο τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, καλῶντας τὸν ἀριθμὸ 210-7298222, ἀπὸ πῖς 7 τὸ πρωὶ ἕως πῖς 8 τὸ βράδυ ἢ, ἀκόμη, μπορεῖτε νὰ καλεῖτε τὸ τηλέφωνο 6947774647 τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς ἐκπομπῆς.

Ἐπίσης, μπορεῖτε νὰ μᾶς στέλνετε προσωπικοὺς σας δίσκους ἢ ἠχογραφήσεις σας Ψαλτικῆς, πῖς ὁποῖες εὐχαρίστως θὰ παίζουμε στὴν ἐκπομπή μας. Τὸ ὑλικό σας αὐτὸ μπορεῖτε νὰ μᾶς τὸ στέλνετε μαζὶ μὲ τὰ στοιχεῖά σας καὶ ἕνα σύντομο βιογραφικό σας, εἴτε ταχυδρομικῶς στὴ διεύθυνσή μας **Ἀμοργοῦ 6B, Τ.Κ. 38500, Βόλος**, εἴτε ψηφιακῶς στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση τοῦ Τομέα Ψαλτικῆς, **tomeaspaltikis**, μίαν λέξη, ὅπως ἀκούγεται, **@acadimia.org**, ὅλα τὰ γράμματα μὲ μικροὺς λατινικοὺς χαρακτήρες.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε πὺ ἦσασταν καὶ σήμερα κοντά μας.

Καλὴ ἀντάμωση, πρῶτα ὁ Θεός, τὴν ἄλλη ἐβδομάδα, τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ὥρα.

Ὡς τότε, νὰ εἶστε ὅλοι καλά. **Χαίρετε.**